

Druten Ambtshuisstraat

Inventariserend archeologisch Veldonderzoek
door middel van proefsleuven

drs. M. Bink

Juli 2006
BAAC rapport 06.035

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie
Cultuurhistorie

BAAC bv

Druten Ambtshuisstraat

Inventariserend archeologisch Veldonderzoek
door middel van proefsleuven

drs. M. Bink

Juli 2006
BAAC rapport 06.035

Bouwhistorie
Archeologie
Architectuurhistorie

BAAC bv

Colofon

ISBN: 90-5985-558-2

Auteur: drs. M. Bink
Met een bijdrage van: drs. M. van Putten
Redactie: drs. R. van Genabeek
Veldwerk: drs. M. Bink
drs. T. Lenssen
Tekeningen: drs. K. Spijker
drs. M. Bink
P. Dijkstra

Determinatie vondsten: IJzertijd / Romeinse tijd drs. M. Bink
Vroege Middeleeuwen drs. J. Bouwmeester
Volle Middeleeuwen drs. T. Spitzers
Nieuwe tijd drs. A. van de Venne
Bouwbedrijf Gebr. van Wanrooij / BAAC bv, 's-Hertogenbosch drs. A. Kaneda

Copyright: Bouwbedrijf Gebr. van Wanrooij / BAAC bv, 's-Hertogenbosch

---

Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Bouwbedrijf Gebr. van Wanrooij en/of BAAC bv

---

BAAC bv
onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 61 36 219
Fax: (073) 61 49 877
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax: (0570) 618 430
E-mail: deventer@baac.nl

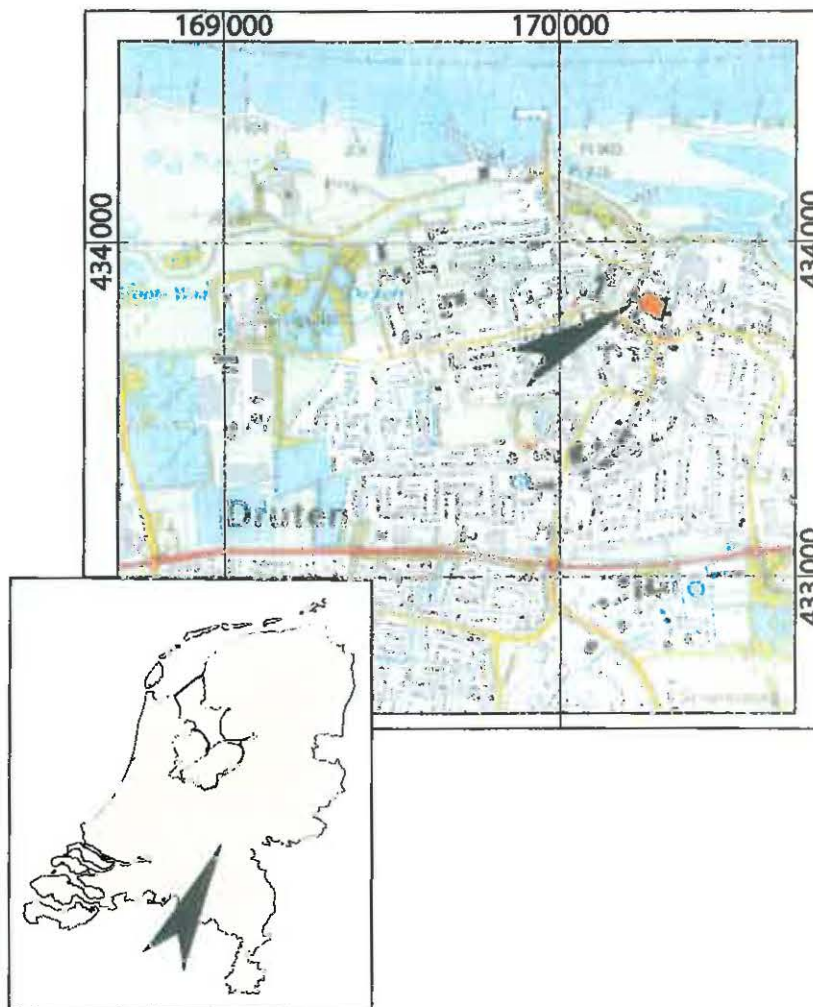
Inhoud

1	Inleiding	3
2	Aanleiding van het onderzoek	5
2.1	Aard der bedreiging	5
2.2	Vooronderzoek	5
3	Werkwijze	7
4	Landschappelijke context	9
4.1	Fysische geografie	9
5	Resultaten	11
5.1	Stratigrafie ter plaatse van het onderzoeksgebied	11
5.2	Sporen en structuren	16
5.3	Vondsten	16
5.4	Archeobotanisch onderzoek	21
6	Conclusies	22
7	Waardering	24
8	Aanbevelingen	26
9	Literatuur	27
Bijlages:		
Bijlage 1. Sporenlijst		
Bijlage 2. Vondstenlijst		
Bijlage 3. Overzicht van archeologische perioden		
Bijlage 4. Verklarende woordenlijst		
Bijlage 5. Allesporenkaart		

1 Inleiding

Van 20 tot en met 22 februari 2006 heeft BAAC bv aan de Ambtshuisstraat te Druten een Inventariserend VeldOnderzoek (IVO) door middel van proefsleuven uitgevoerd (IVO, waarderende fase). Daarbij zijn resten aangetroffen van nederzettingen uit de periode van de Late IJzertijd tot en met de Volle Middeleeuwen (250 v. Chr. - 1250 na Chr.) De ligging van het onderzoeksgebied is aangegeven in figuur 1.1.

De graafmachine werd geleverd door de firma Basten (Horssen). Wim Dijkman (gem. Maastricht) is zo vriendelijk geweest de versiering op een scherf Argonnen-sigillata (vnr. 28-2) te determineren.

Figuur 1.1: De ligging van het onderzoeksgebied, schaal 1:25.000 (Topografische dienst, Emmen), inzet: de ligging van Druten in Nederland.

Administratieve gegevens

Gemeente:	Druten
Toponiem:	Ambtshuisstraat
BAAC projectnummer:	06.035
ROB meldingsnummer:	15192
ROB onderzoeksnummer:	13538
Centrum-coördinaten:	170.250/433.800
NW:	170.265/433.846
NO:	170.321/433.818
ZW:	170.308/433.758
ZO:	170.233/433.796
Opdrachtgever:	Bouwbedrijf Gebr. van Wanrooij
Bevoegd gezag:	Gemeente Druten
Documentatie:	Provinciaal depot bodemvondsten, Nijmegen

2 Aanleiding van het onderzoek

2.1 Aard der bedreiging

De gemeente Druten en bouwbedrijf Gebr. van Wanrooij zijn voornemens in het onderzoeksgebied woningen te bouwen. Door de bouwplannen bestaat de kans dat archeologische resten in de bodem verstoord worden.

2.2 Vooronderzoek

Voorafgaand aan het veldonderzoek door middel van proefsleuven is een karterend inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Dit onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een booronderzoek.¹ Uit het bureauonderzoek bleek dat het terrein is gelegen op een stroomrug van de Waal. Het onderzoeksgebied is gelegen in de oude dorpskern van Druten. Het dorp Druten komt al rond het jaar 1100 in de bronnen voor. Het onderzoeksgebied is op de oudste kadastrale kaart uit 1820 in gebruik als erf en tabaksland.² Op het terrein is één gebouw afgebeeld.

Uit het onderzoeksgebied zelf zijn geen archeologische resten bekend. In de directe omgeving van het onderzoeksgebied is wel een vijftal waarnemingen bekend. Het betreft vondsten uit de periode IJzertijd tot en met de Late Middeleeuwen.³ Door de ligging op een stroomrug van de Waal heeft het gebied op de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) een hoge trefkans op archeologische resten.⁴ Tijdens het vooronderzoek zijn op het terrein veertien boringen gezet. Uit de boringen blijkt dat ter plaatse een ophoogdek aanwezig is. Onder dit pakket is op een groot deel van het terrein nog een oude woongrond aanwezig. Deze oude woongrond is een aanwijzing dat het terrein in het verleden bewoond is geweest. De vondsten die uit de woongrond afkomstig zijn dateren van de Late IJzertijd tot in de Late Middeleeuwen.⁵ Uit de boringen waren de begrenzingen van de vindplaats niet af te leiden.

Op basis van het vooronderzoek kan aangenomen worden dat er binnen de onderzoekslocatie mogelijk een nederzettingsterrein of een deel hiervan aanwezig is.⁶ Op basis van het vooronderzoek is bewoning uit de IJzertijd en/of de Volle Middeleeuwen te verwachten. Ook bewoning uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen behoort tot de mogelijkheden hoewel vondsten uit deze perioden niet *in situ* zijn aangetroffen.

2.3 Vraagstelling

Voor het onderzoek is een Programma van Eisen (PvE) opgesteld.⁷ Hierin worden de vraagstellingen voor het onderzoek weergegeven:

- Hoe is het gesteld met de gaafheid, zowel in horizontale als in verticale zin, en met de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse? Is er een vondstlaag aanwezig?
- Wat is er te zeggen over de stratigrafie?

---

1 Van Putten 2005.
2 www.dewoonomgeving.nl.
3 Van Putten 2005, 11.
4 Van Putten 2005, 12.
5 Van Putten 2005, 19.
6 Krist 2005, 5.
7 Krist 2005.

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporencusters?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Wat is de datering van de sporen?
- Wat is de relatie tussen de lithologie en de verschillende archeologische resten?
- Is er sprake van meerdere bewoningsfasen en zo ja wat is daarvan de datering en wat is de relatie tussen de verschillende bewoningsfasen?
- Wat is de conserveringsgraad van sporen en verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoölogisch materiaal?
- Is het mogelijk om op basis van archeobotanisch onderzoek van de grondmonsters een uitspraak te doen over de voedsleconomie en/of het toenmalige landschap?
- Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?
- Wanneer is de archeologische site als woonplaats in onbruik geraakt?

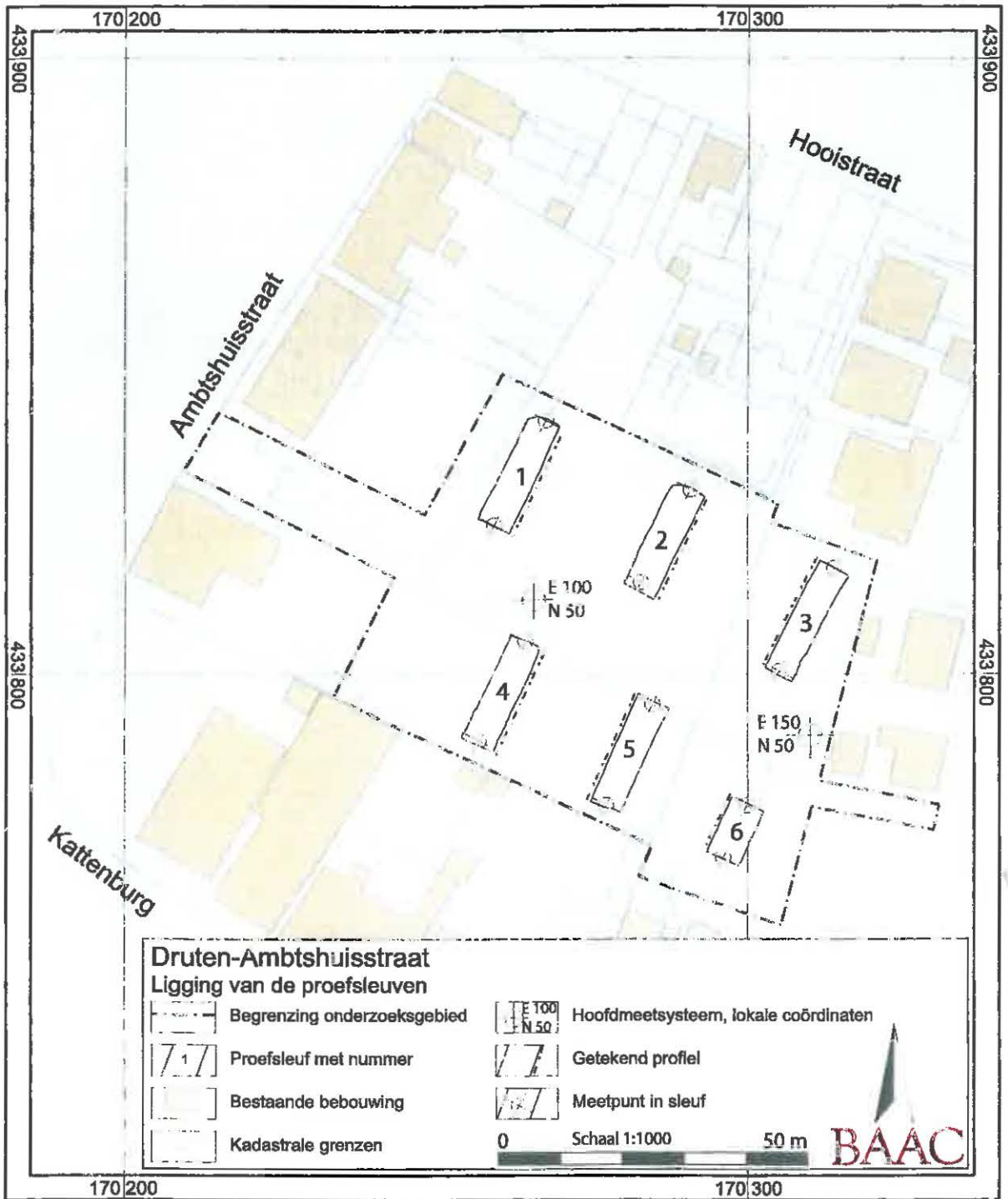
3 Werkwijze

In totaal zijn zes proefsleuven aangelegd (fig. 3.1). Sleuven 1 tot en met 5 zijn conform het Programma van Eisen (PvE) aangelegd. De oriëntatie van de proefsleuven is aangepast, zodat deze overeenkomt met de oriëntatie van het onderzoeksgebied. Sleuf 6 was oorspronkelijk gepland op de locatie van de oprit naar het terrein. Op deze locatie was nog een parkeerplaats aanwezig. In overleg met de gemeente Druuten is besloten deze sleuf elders op het terrein aan te leggen.

Sleuven 1 tot en met 5 meten circa 20 bij 5 m. Sleuf 6 meet circa 10 bij 5 m. In totaal is zo 559 m² onderzocht, circa 10% van het totale onderzoeksgebied.

Het opgravingsvlak is aangelegd direct onder de verstoorde bovengrond, op het niveau waar een leesbaar vlak ontstond. Het vlak van de noordelijke helft van put 1 en van put 2 en 3 bestond uit lichte zavel, in de zuidelijke helft van put 1 en in put 4 tot en met 6 bestond het vlak uit middelgrof zand. De hoogte van het vlak varieert van 6,10 m *NAP tot 7,40 m *NAP. Vondsten zijn verzameld per spoor en verder in vakken van 5 bij 5 m. Het vlak is afgezocht met de metaaldetector.

Van alle putten is één lange profielwand gefotografeerd, getekend en door een fysisch geograaf geïnterpreteerd (fig. 3.1).

Figuur 3.1: De ligging van de proefsleuven, met het hoofdmeetsysteem en de locatie van de getekende profielen.

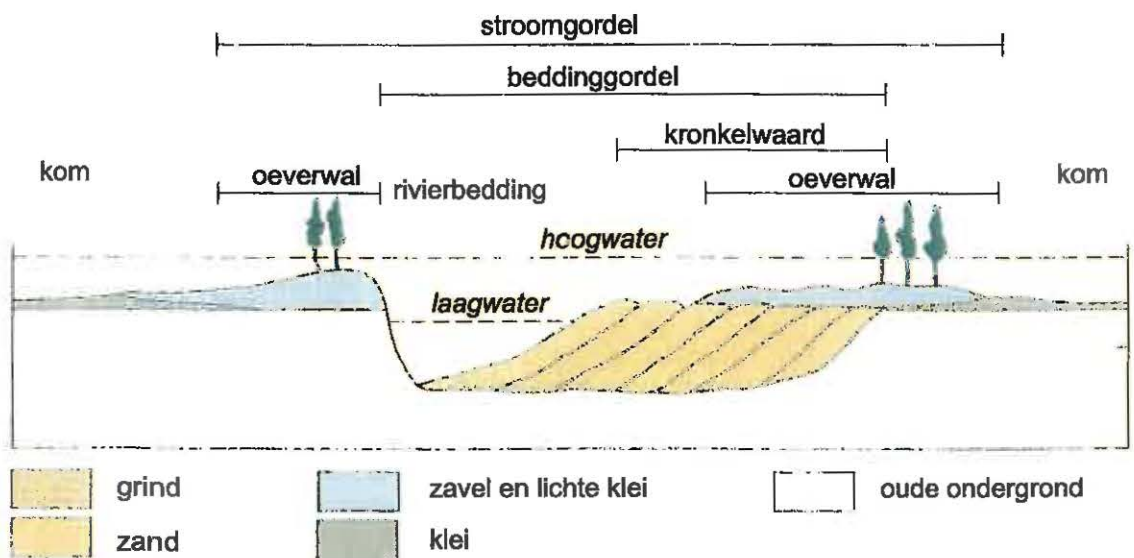
4 Landschappelijke context

4.1 Fysische geografie M. van Putten

Het landschap was vroeger in veel grotere mate van invloed op het bewoningspatroon van de mens dan tegenwoordig. Het vormde een belangrijke factor in de keuze voor een vestigingsplaats. De ligging van archeologische vindplaatsen is dan ook in hoge mate gecorreleerd aan het landschap. In dit hoofdstuk zal de landschappelijke ontwikkeling van het onderzoeksgebied kort beschreven worden (gebaseerd op BAAC-rapport 05.210). Daarna zal in hoofdstuk 5 specifiek ingegaan worden op de tijdens de opgraving aangetroffen stratigrafie.

Algemene ontwikkeling van het landschap in het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt op holocene afzettingen van de Waal. Gedurende het Holoceen (ca. 10.000 jaar BP – heden) zijn er in het rivierengebied sedimenten afgezet door meanderende rivieren. Langs de geulen werden oeverafzettingen afgezet, die voornamelijk bestaan uit fijn zand, zavel en lichte klei (zie figuur 4.1). Deze ontstaan wanneer bij hoge afvoeren de rivier buiten zijn bedding treedt. Hierbij neemt de stroomsnelheid snel af, waardoor het grovere sediment (zand, zavel en lichte klei) direct naast de bedding wordt afgezet. De zich zo vormende oeverwallen worden in de loop der tijd steeds hoger. Hierdoor neemt de overstromingsfrequentie af. Het fijnere sediment, de zware klei, wordt verder van de bedding afgezet in lager gelegen delen. Deze afzettingen worden komafzettingen genoemd.⁸ De holocene afzettingen worden gerekend tot de Formatie van Echteld.⁹

Figuur 4.1: Schematische doorsnede door de stroomgordel van een meanderende rivier (natuurlijke situatie) met bijbehorende terminologie (bron: Berendsen 2000).

Gedurende het Holoceen zijn er verschillende perioden geweest met sterke accumulatie, gevolgd door perioden waarin er veel minder sedimentatie optrad. Tijdens laatstgenoemde perioden nam de begroeiing toe en ontstonden er in de komgebieden donkergekleurde vegetatiehorizonten, zogenaamde laklagen. In laklagen kunnen

8 Berendsen 2000..

9 De Mulder *et al.* 2003.

archeologische resten voorkomen, omdat zij oude oppervlakken vertegenwoordigen. Komgebieden waren over het algemeen echter laaggelegen en nat, zodat de kans op het aantreffen van archeologische resten op de stroomruggen hoger is dan in de lager gelegen kommen.

In de loop van het Holoceen hebben de rivierlopen zich verscheidene malen verlegd. Het onderzoeksgebied bevindt zich in het Gelderse rivierengebied op een ouder deel van de stroomrug van de huidige stroomgordel van de Waal. De stroomgordel is actief vanaf circa 200 v. Chr. tot heden (Late IJzertijd tot heden) en heeft zich tot in de pleistocene ondergrond ingesneden. Bij hoogwater wordt in de komgronden (Drutensche Waarden en de Afferdensche en Deestsche Waarden) nog sediment afgezet.¹⁰ Het sediment in de stroomrug ter plaatse van de onderzoekslocatie bestaat voornamelijk uit zand en/of zavel. De zanden van de stroomgordel bevinden zich binnen de onderzoekslocatie direct aan het oppervlak.¹¹

10 Berendsen en Stouthamer 2001.

11 Berendsen *et al.* 2001.

5 Resultaten

5.1 Stratigrafie ter plaatse van het onderzoeksgebied

M. van Putten

In het onderzoeksgebied zijn zes proefsleuven gegraven. In deze paragraaf volgt een beschrijving van de bodemprofielen ter plaatse van enkele van deze sleuven. Het bodemprofiel van proefsleuf 3 is het minst verstoorde profiel. Het is representatief voor de overige putten, met uitzondering van het profiel van put 4. Het bodemprofiel van put 4 wordt derhalve afzonderlijk behandeld. De overige putten wijken alleen af van het profiel van put 3 doordat in deze putten de bovengrond sterker verstoorde is. Put 3 is tot een diepte van circa 6,80 m +NAP ontgraven (circa 1,4 m beneden maaiveld). Put 4 is tot een diepte van circa 7,00 m +NAP (circa 1 meter beneden maaiveld) ontgraven.

Algemeen

Het profiel doorsnijdt een oude woongrond welke is gevormd in sterk zavelige oeverwalafzettingen, gelegen op matig grof zand van beddingafzettingen van de Waal. De oude woongrond is afgedekt met een matig humeuze toplaag met een dikte van meer dan 50 centimeter. Gronden met een dergelijke dikke humeuze bovengrond (Aa-horizont dikker dan 50 cm) worden tot de eerdgronden gerekend. In dit specifieke geval is sprake van een tuineerdgrond waarbij de humeuze bovengrond door de mens is opgebracht en ook wel "ophoogdek" wordt genoemd. De tuineerdgronden bestaan uit matig humeus, matig siltig, grof zand (korrelgrootte 210-300 µm). De oude woongrond bestaat uit zavel (sterk zandige, zwak humeuze klei dan wel matig siltig, zwak humeus, zwak kleilig zand). De zandige afzettingen daaronder bestaan uit zwak siltig matig grof zand (korrelgrootte 300-420 µm).

Put 3

In de westwand van put 3 zijn vier bodemkundige horizonten te onderscheiden. In figuur 5.1 zijn deze met een gele lijn aangegeven en voorzien van de bodemkundige coderingen. De horizonten zullen hieronder zowel bodemkundig als lithologisch worden beschreven.

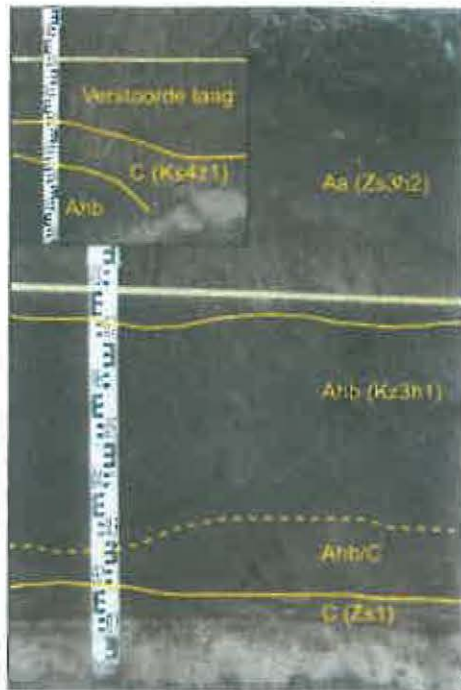
Aa-horizont

Ter plaatse van put 3 is de tuineerdgrond 50 centimeter dik en bestaat uit sterk siltig, matig humeus zand met een korrelgrootte variërend van 210-300 µm in de top (textuurcode Zs3h2) tot 300-420 µm aan de basis. In de basis is een lichte klei bijmenging aanwezig, waarschijnlijk veroorzaakt door bijmenging met de onder gelegen zavel van de oude woongrond. De kleur van deze bodemhorizont varieert van zwart donkerbruin in de top tot vaalgrijs aan de basis.

Ahb-horizont

Onder het ophoogdek (Aa-horizont) is een vale, donkergrijze horizont aangetroffen. Deze bodemhorizont met kenmerkende kleur bestaat ter plaatse van deze put uit zwak humeuze, zavelige klei (klei met een sterke bijmenging van zand). Op basis van de kleur, de aanwezigheid van humus en veel vroegmiddeleeuws aardewerk kan worden geconcludeerd dat deze bodemhorizont een "oude woonlaag" betreft. Door bewoning, begraving en bemesting is deze laag donkergrijs geworden als gevolg van verrijking met organische stof en fosfaten. De oude woonlaag heeft hier dikte van circa 60 cm. Gezien het zavelige karakter van het sediment kan worden geconcludeerd dat de oude woongrond in oeverwalafzettingen is

gevormd. Oeverwallen lagen hoger in het landschap en vormden aantrekkelijke vestigingsgebieden.

Figuur 5.1: Overzicht van de westelijke profielwand in put 3. De verschillende horizonten worden in de tekst nader verklaard. De inzet betreft een detail van het noordelijke deel van de put waar de oude woongrond deels wordt bedekt door zavelige klei. De zavelige klei is grotendeels verstoord door graafwerkzaamheden.

Ahb\C-horizont

Direct onder de oude woonlaag is een overgangszone aangetroffen tussen de oude woonlaag en de onderliggende zanden van het moedermateriaal (C-horizont). Deze horizont heeft een licht vlekkerig karakter wat kan duiden op verstoring van de bodem. Deze verstoring stamt waarschijnlijk uit de vroegste periode van de bewoning. In deze horizont zijn enkele ijzertijdscherven aangetroffen.

C-horizont

Het sediment binnen dit pakket bestaat uit zwak siltig, beigewit, matig grof zand. Het zand heeft een korrelgrootte van 300-420 µm. Het betreft de grovere sedimenten van de oeverafzettingen op de overgang naar de beddingafzettingen van de Waal. Bodemkundig gezien betreft het de C-horizont, het onveranderde (niet door bodemprocessen beïnvloede) moedermateriaal. In deze laag zullen over het algemeen geen vondsten worden gedaan aangezien het zich onder het oude woonoppervlak bevindt. Er zijn in deze laag echter wel sporen aangetroffen. Dit betreft diepere sporen zoals paalsporen en kuilen.

Aan de noordzijde van put 3 toont het profiel een afwijkend beeld (zie inzet in figuur 5.1). Hier is de bodem tot een diepte van 70 centimeter beneden maaiveld verstoord. Onder het ophoogdek is een verstoringlaag te zien bestaande uit een afwisseling van lichte en zwaardere zavel. Deze laag bevat veel materiaal als baksteenfragmenten, grind en mortel uit de Nieuwe Tijd.

Direct onder deze verstoringlaag is een enigszins lichtere bodem-horizont aangetroffen bestaande uit (lichte) zavel (uiterst siltige, zwak zandige klei, figuur 5.1). Deze laag bevat geen recent materiaal. Het betreft hier afzettingen van de Waal welke gedurende hoogwater zijn afgezet. De sedimenten bevinden zich op de oude woongrond. Dit betekent dat gedurende (enkele) periode(s) van hoogwater de woonplek door de Waal is overstroomd. De betreffende laag is door de latere verstoring grotendeels opgeruimd waardoor geen uitspraken gedaan kunnen worden wanneer deze overstromingen hebben plaatsgevonden.

Put 4

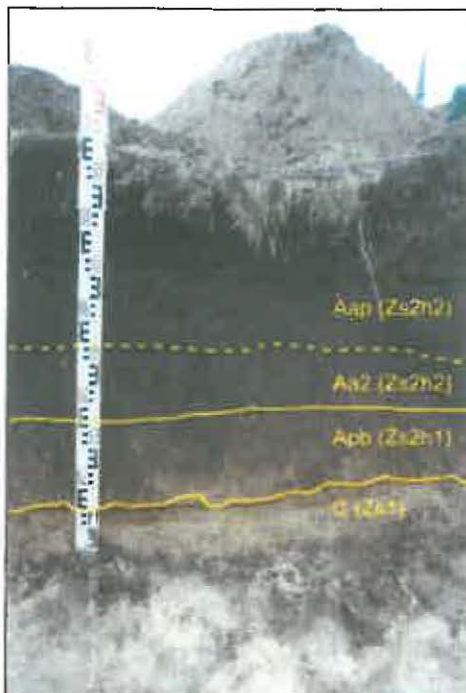
In de oostwand van put 4 zijn vier bodemkundige horizonten te onderscheiden. In figuur 5.2 zijn deze met een gele lijn aangegeven en voorzien van de bodemkundige coderingen. De horizonten zullen hieronder zowel bodemkundig als lithologisch worden beschreven.

Opvallend is het verschil met de profielen in de overige putten. De grove zanden van de oeverafzettingen (de C-horizont) bevinden zich hier ten opzichte van NAP circa 30 tot 40 centimeter hoger (7,20 m + NAP t.o.v. 6,80 m + NAP). Tevens is in dit profiel geen zavelige klei aangetroffen.

Aa-horizont

Ter plaatse van deze put is het ophoogdek (tuineerdgrond) 60 centimeter dik. Het bestaat uit matig siltig, matig humeus, matig grof zand (korrelgrootte 300-420 µm). Het gehele pakket is door de mens opgebracht. Gezien de aanwezigheid van fragmenten recent baksteen en ander (recent) bouwafval kan worden geconcludeerd dat het ophoogdek relatief recent is opgebracht, dan wel recentelijk is verstoord. Het ophoogdek is op basis van kleur in twee subhorizonten onder te verdelen, te weten een Aa2 en de Aap-horizont. Direct aan het maaiveld bevindt zich de Aap-horizont. Het betreft de voormalige bouwvoor (bewerkte laag van (moes)tuin). Deze horizont bestaat uit matig siltig, matig humeus, donkerbruin matig grof zand (korrelgrootte 300-420 µm).

Een volgende fase betreft de Aa2-horizont. Deze horizont verschilt qua lithologie niet met de bovenliggende Aap-horizont maar maakt geen deel uit van de (voormalige) bouwvoor. De kleur van deze horizont is donkergrijsbruin. De laag bevat net als de bovenliggende horizont recent bouwafval maar toont geen tekenen van verstoring en is over de gehele profielwand te volgen. Derhalve mag worden geconcludeerd dat deze laag recentelijk (19^e/20^e eeuw) is opgebracht.

Figuur 5.2: Overzicht van de oostelijke profielwand van put 4. De verschillende horizonten worden in de tekst nader verklaard.

Apb-horizont

Onder de tuineerdgrond bevindt zich matig siltig, zwak humeus, bruin, matig grof zand (korrelgrootte 300-420 µm). In deze laag zijn vondsten uit de IJzertijd aangetroffen

maar geen sporen. De horizont toont duidelijke tekenen van verstoring, mogelijk veroorzaakt door ploegactiviteiten. Het is echter niet zeker dat de ploegvoren ook uit de IJzertijd dateren. Aangezien de bovenliggende tuineerdgrond van recente oorsprong is, bestaat de mogelijkheid dat het terrein voor ophoging is omgeploegd.

C-horizont

Het sediment binnen dit pakket bestaat evenals op het overige deel van het terrein uit zwak siltig, beigegeel, matig grof zand. Het zand heeft een korrelgrootte van 300-420 µm. Het betreft de grovere sedimenten van de oeverwalafzettingen van de Waal. De put is tot in de top van dit sediment (moedermateriaal) afgegraven waarbij enkele sporen zijn aangetroffen (waaronder een paalspoor, daterend uit de IJzertijd).

Profielen

iv. Bink

In figuur 5.3 zijn het oostprofiel van proefsleuf 1 en het oostprofiel van proefsleuf 4 afgebeeld. Aangezien de profielen zijn opgenomen in het kader van een inventariserend onderzoek is het profiel niet tot onder het vlak verdiept, met uitzondering van enkele coupes in de wand. In sommige profielen is daarom slechts de oude woongrond en de tuineerdgrond zichtbaar. De positie van de getekende profielen is weergegeven in figuur 2.1.

De bouwvoor en de postmiddeleeuwse ophogingslagen zijn in paragraaf 5.1 samen beschreven als Aa-horizont. Deze 'tuineerdgrond' bestaat uit twee pakketten. Het bovenste pakket doorsnijdt in het zuiden van proefsleuf 1 spoor 16/17. Deze sporen dateren van na 1700, zodat het bovenste pakket ook van na 1700 moet dateren. Onder de tuineerdgrond zit in proefsleuf 1 een dik pakket dat is geïnterpreteerd als 'oude woongrond'. Dit pakket wordt doorsneden door de (vermoedelijke) waterput spoor 7 en door spoor 16/17. Uit spoor 7 is aardewerk uit de periode 900-1150 na Chr. afkomstig. Hieruit kan worden afgeleid dat in deze periode de 'oude woongrond' al bestond.¹² Op basis van de aanlegvondsten uit de proefsleuven waarin een oude

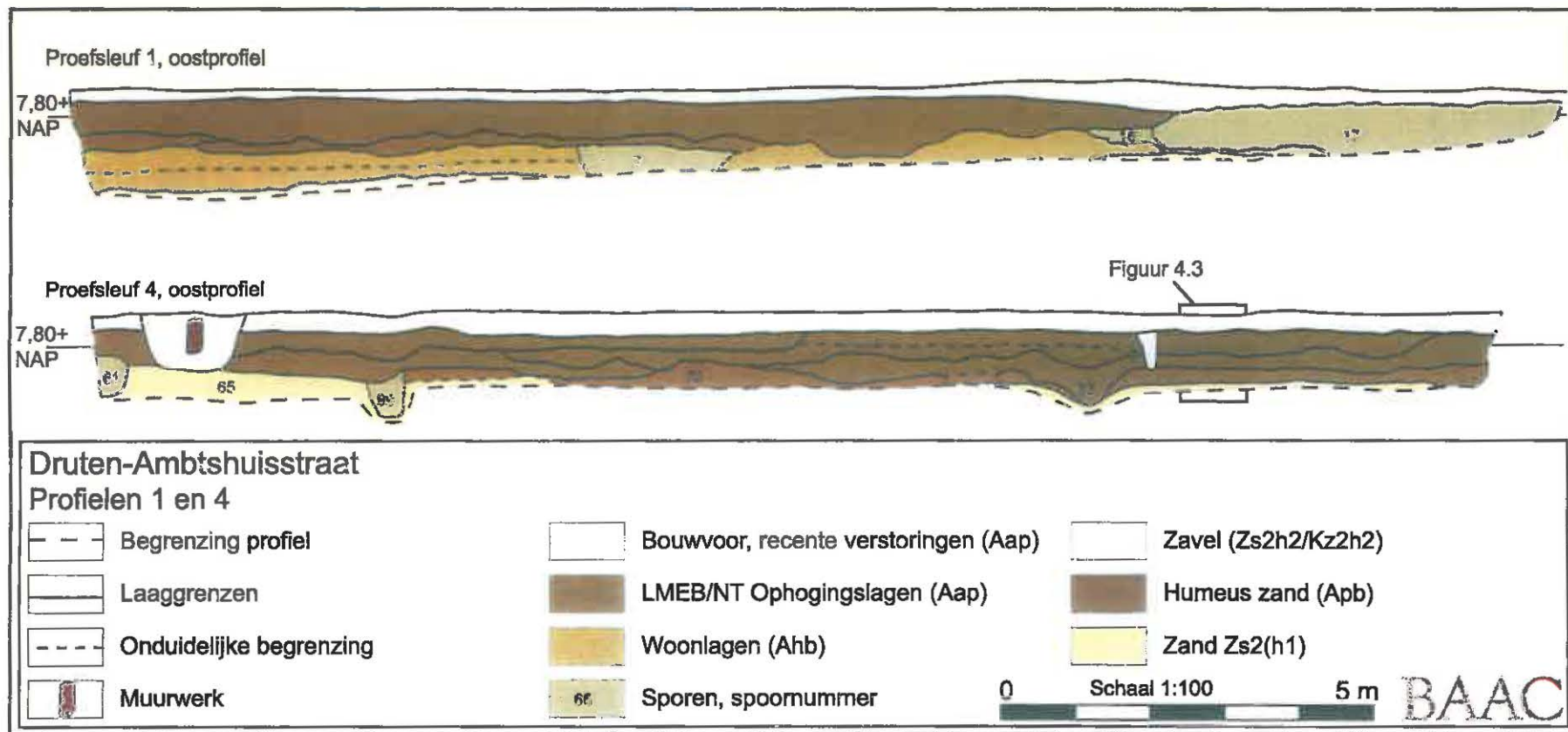
woonlaag is aangesneden is te vermoeden dat de oude woongrond is ontstaan tussen het moment dat het terrein bewoonbaar werd tussen 200-12 v. Chr. en 1550 na Chr. Ergens tussen 1300 en 1550 na Chr. zal de eerste ophoging van het terrein hebben plaatsgehad. Het terrein is na 1700 na Chr. nog opgehoogd. Profielvondsten uit de woonlaag in proefsleuf 3 dateren uit de periode 725-1200 na Chr. In het noorddeel van proefsleuf 1 bestaat het vlak uit zavel, het zuiddeel van proefsleuf 1 en het gehele vlak van proefsleuf 4 bestaan uit middelgrof zand. Daarboven is in het zuiden van sleuf 4 een pakket zand met humusinspoeling aanwezig. Vermoedelijk is dit pakket een oude akkerlaag. Onderuit dit pakket komt een grote hoeveelheid scherven ijzertijdaardewerk. Vooral in het centrale deel van werkput 4, waar de ondergrens van dit pakket (spoor 70) dieper ligt dan in de rest van de werkput is dit het geval. Hier zijn ook sporen uit de IJzertijd bewaard.

Concluderend valt het eerste gebruik van het terrein te dateren tussen 200 en 12 v. Chr. In deze periode wordt ook een akkerlaag gevormd. De vorming van de woongrond door verspitten en verploegen begint in de periode 200 – 12 v. Chr. en gaat door tot de ophoging van het terrein tussen 1300 en 1700 na Chr. Uiteindelijk wordt tussen 1700 en 1900 na Chr. nog een tweede pakket grond opgebracht.

12

De datering van spoor 7 is niet geheel zeker, omdat tussen de vondsten enkele fragmenten post-Romeins baksteen zijn aangetroffen.

Figuur 5.3: Drueten Ambtshuisstraat, de oostprofielen van proefsleuf 1 en 4, schaal 1:100.

5.2 Sporen en structuren

Tijdens het onderzoek zijn 99 spoornummers uitgedeeld. Hiervan zijn 89 (waarschijnlijk) toe te schrijven aan antropogene handelingen uit het verleden (tabel 5.1). Uit deze sporen is totnogtoe slechts één structuur gereconstrueerd, wat voor een proefonderzoek te verwachten is. De verspreiding van de sporen is afgebeeld op de allesporenkaart (bijlage 5).

Spoordefinitie	aantal
greppel	8
kern	1
kuil	52
paalkuil	25
waterkuil	1
waterput	2
TOTAAL	89

Tabel 5.1: Druten-Ambtshuisstraat, verdeling van sporen naar definitie.

Structuur 1

De enige structuur die tijdens het onderzoek is herkend is een vierpalige spieker. Deze spieker is gelegen in een cluster van kuilen en paalkuilen. Uit één van de paalkuilen die deze structuur vormen is een scherf Pingsdorf-aardewerk afkomstig (datering 900-1100 na Chr.) Het is echter niet uitgesloten dat deze structuur uiteindelijk deel blijkt te zijn van een grotere structuur.

5.3 Vondsten

In totaal zijn tijdens het onderzoek 355 vondsten gedaan. Deze vondsten zijn weergegeven in tabel 5.2. Het grootste deel van de vondsten bestaat uit scherven aardewerk. Een tweede categorie is het dierlijk bot. Daarbij moet worden opgemerkt dat zich in de oude woongrond veel dierlijk bot bevindt. Dit materiaal heeft echter geen archeologische context en is daarom voor verdere analyse ongeschikt. Van dit bot is daarom slechts een steekproef verzameld om een indruk te krijgen van de algemene conservering van bot.

proefsleuf	aardewerk	bouwkeramiek	steen	metaal	dierlijk bot	overig
1	45	15	6	7	10	0
2	61	8	10	3	6	0
3	78	2	1	1	4	1
4	20	0	2	0	0	0
5	13	1	2	0	5	1
6	45	4	3	1	3	1
TOTAAL	262	27	23	12	28	3

Tabel 5.2: Druten-Ambtshuisstraat, vondsten per categorie, opgesplitst per proefsleuf.

Aardewerk

Het aardewerk van de opgraving is in eerste instantie gesplitst in een viertal perioden, met name om de determinatie van het aardewerk door verschillende specialisten mogelijk te maken. Tabel 5.3 geeft de verhouding tussen de verschillende perioden weer, waarbij opgemerkt moet worden dat de datering van de verschillende soorten aardewerk niet altijd met deze periodisering overeenkomt.

proef- sleuf	aantal scherven aardewerk				
	IJzertijd 200-12 v. Chr.	Romeinse tijd 12 v. Chr.- 450 na Chr.	Vroege Middel- eeuwen 450-900 na Chr.	Volle Middel- eeuwen 900-1250 na Chr.	Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd 1250 na Chr. - heden
1	12	2	14	10	7
2	28	5	1	22	5
3	1	1	7	32	37
4	18	1	0	1	0
5	3	5	2	3	0
6	32	1	1	10	1
TOTAAL	94	15	25	78	50

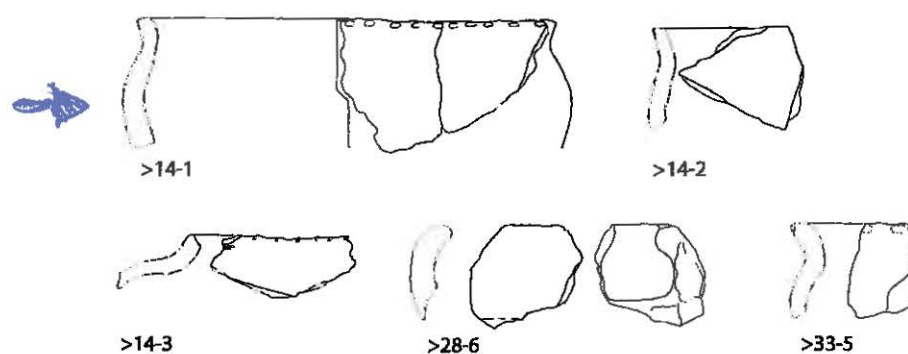
Tabel 5.3: Druten-Ambtshuisstraat, aardewerkvondsten per periode, opgesplitst per proefsleuf.

Handgevormd aardewerk

Het oudste aardewerk, een tweetal scherven, dateert uit de Late Bronstijd of de Vroege IJzertijd. Deze scherven zijn ouder dan de stroomrug, waarop de vindplaats is gelegen. Vermoedelijk zijn de scherven afkomstig van het direct ten zuiden van het onderzoeksgebied gelegen rivierduin. Daarnaast zijn meerdere aardewerkvondsten gedaan die niet nauwkeuriger te dateren zijn dan IJzertijd (tabel 5.4). Vermoedelijk stamt het merendeel van deze scherven echter wel uit de Late IJzertijd, hoewel een deel van deze scherven ook Romeins kan zijn. Een drietal scherven kan zelfs Laat-Romeins of Merovingisch zijn. Figuur 5.4 toont enkele van de scherven uit de Late IJzertijd.

PERIODE	DATERING	AANTAL SCHERVEN
Vroege IJzertijd	800-500 v. Chr.	2
IJzertijd	800-12 v. Chr.	69
Late IJzertijd	250 -12 v. Chr.	6
Inheems Romeins	12 v. Chr. – 270 na Chr.	2
IJzertijd - Romeins	800 v. Chr. – 450 na Chr.	17

Tabel 5.4: Druten-Ambtshuisstraat, handgevormd aardewerk, opgesplitst naar datering.

Figuur 5.4: Handgevormd aardewerk uit de Late IJzertijd; schaal 1:4; tekening M. Bink.

Romeinse tijd

Het Romeinse aardewerk bestaat uit vijf scherven gladwandig aardewerk, negen scherven ruwwandig aardewerk en één scherf *terra sigillata*. De scherf *terra sigillata* en een deel van het ruwwandige aardewerk dateren uit de Laat-Romeinse periode, Het gladwandige aardewerk en de rest van het ruwwandige aardewerk dateren uit de Vroeg- of Midden-Romeinse periode.

Figuur 5.5: Druten-Ambtshuisstraat, een scherf laat-Romeinse Argonnen-sigillata.

De meest bijzondere vondst is een scherf van een *terra sigillata*. Het betreft een laat-Romeinse kom type Chenet 320 uit de Argonne in Noord Frankrijk (fig. 5.5). Dergelijke kommen dateren tussen ca. 300 en 425 na Chr. Ze zijn herkenbaar aan de versiering met behulp van radstempels. Soort en uiterlijk van deze radstempels variëren in de loop van de tijd, maar het kleine fragment maakt het onmogelijk om deze versiering nauwkeurig te determineren. Deze versiering behoort tot de typen die in de periode 350-425 te dateren zijn.¹³

Merovingische periode

Uit de Merovingische periode dateren 16 scherven. Het aardewerk is gedeeltelijk uit de Eiffel rond Mayen afkomstig. Ook een deel van het handgevormde aardewerk kan uit deze periode dateren, hoewel geen handgevormd aardewerk met zekerheid in de

laat-Romeinse of Merovingische periode gedateerd is. Het aardewerk lijkt eerder in de zesde en zevende eeuw te dateren dan in de vijfde eeuw, hoewel enkele scherven ook vijfde-eeuwse kenmerken vertonen. Op basis van het vondstenspectrum lijkt continuïteit van de Merovingische periode tot in de Karolingische periode waarschijnlijk. Of ook sprake is van continuïteit van de Romeinse tot in de Merovingische periode is nog niet duidelijk. Het is op grond van het aardewerk in ieder geval niet uitgesloten. Vondstnummers 1-2 en 26-1 van figuur 5.6 dateren uit de Merovingische periode.

Karolingische periode

Van het Vroegmiddeleeuwse aardewerk zijn 14 scherven in de Karolingische periode (725-900 na Chr.) gedateerd. Het Karolingische aardewerk omvat Badorf, Badorf-achtig en bolpot-aardewerk. Het meest karakteristiek is een Badorf-pot met bandoor, die is voorzien van radstempelversiering (figuur 5.6, vondstnummer 1-3) Hoewel de meeste scherven een vrij ruime datering hebben (700-850 na Chr.) wekt het complex de indruk dat het in de achtste eeuw na Chr. gedateerd moet worden.

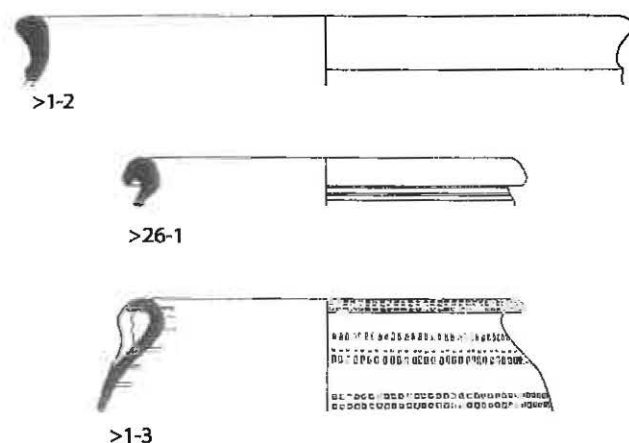

Fig 5.6: Druten-Ambtshuisstraat, Merovingisch en Karolingisch aardewerk; schaal 1:4; tekening M. Bink.

Volle Middeleeuwen

In totaal zijn 78 scherven aangetroffen uit deze periode. Het vondstmateriaal bestrijkt de gehele periode, maar de nadruk ligt toch op de periode 900-1100.

proefsleuf	Andenne	Elmpt	Kogelpot	Paffrath	Paffrath-achtig	Pingsdorf	Pingsdorfgroep	Zuid-limburgs
1			4		3	2		1
2			12	2		4		
3		12	7	2		7	2	1
4	1							
5			2					1
6		9			1			1

Tabel 5.5: Druten-Ambtshuisstraat, Aantal scherven volmiddeleeuws aardewerk naar herkomst.

Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd

Uit de Late Middeleeuwen dateren slechts vijf scherven. Daarnaast zijn nog 21 scherven van Elmptter aardewerk aangetroffen (tabel 5.5). Dit aardewerk dateert uit de periode 1150-1350, dit kan dus zowel tot de volmiddeleeuwse bewoning als tot het laatmiddeleeuwse vondstcomplex behoren. Omdat het Elmptter aardewerk niet uit een spoor afkomstig is, is hierover geen uitspraak te doen.

Het aardewerk uit de Nieuwe tijd is afkomstig van de aanleg van de proefsleuven en uit twee kuilencomplexen in het zuiden van proefsleuf 1 en het noorden van proefsleuf

3. Dit aardewerk kan grotendeels als 'mestaardewerk' gezien worden.

Bouwkeramiek

De bouwkeramiek kan onderverdeeld worden in vier categorieën: Verbrande (hutten)leem, Romeinse dakpan, Baksteen en dakpan uit de Nieuwe tijd en indetermineerbare fragmenten. Tabel 5.6 laat zien dat de verbrande leem en Romeinse dakpan zich concentreren in het noordelijke deel van het onderzoeksgebied. Daarbij moet worden opgemerkt dat Romeinse dakpan niet per sé een indicator is voor Romeinse bewoning. In de Vroege en Volle Middeleeuwen wordt Romeinse dakpan namelijk regelmatig hergebruikt.¹⁴

proefsleuf	verbrande leem	Romeinse dakpan	post-Romeins bouw materiaal	indetermineerbaar
1	5	4	5	0
2	3	2	0	1
3	0	1	0	1
4	0	0	0	0
5	0	0	1	0
6	0	0	1	3

Tabel 5.6: Druten-Ambtshuisstraat, verdeling bouwkeramiek naar type en proefsleuf.

Natuursteen

De 24 fragmenten natuursteen zijn in vier categorieën onder te verdelen: (Romeinse) bouwmaterialen, maalstenen, overige gebruiksvoorwerpen en indetermineerbare dan wel natuurlijke fragmenten. Tabel 5.7 toont de verdeling van de natuursteenvondsten per proefsleuf in de genoemde categorieën.

proefsleuf	Romeins bouwmaterialen	maalsteen	overige gebruiksvoorwerpen	indetermineerbaar
1	2	0	0	2
2	3	3	1	5
3	0	1	0	0
4	0	0	0	2
5	0	1	0	1
6	1	0	0	2

Tabel 5.7: Druten-Ambtshuisstraat, verdeling Natuursteen naar type en proefsleuf.

Het Romeinse bouw materiaal bestaat uit brokken tufsteen en grauwacke. Beide materialen zijn afkomstig uit het Eiffelgebied en zijn in de Romeinse tijd veelvuldig als bouw materiaal gebruikt. De dichtstbijzijnde locatie waarvan bekend is dat er een stenen gebouw heeft bestaan is de nederzetting Druten-Klepperhei. Deze nederzetting is slechts één kilometer verwijderd van het onderzoeksgebied. Hier zijn drie gebouwen opgegraven waarvan in ieder geval de fundering in steen was gebouwd. Voor de constructie deze gebouwen zijn tufsteen en grauwacke gebruikt.¹⁵ Op grond van de Romeinse vondsten die in de oude dorpskern van Druten zijn gedaan mag aangenomen worden dat ook de directe omgeving in de Romeinse tijd bewoond is geweest. Het bouw materiaal kan ook van een –hypothetisch- stenen gebouw in deze nederzetting afkomstig zijn.

14 Onder andere Herpen-Wilgendaal (Ball / Jansen 2002, 127-128); Bakel-Achter de Molen (Arnoldussen 2003, 161).

15 Hulst 1980, 136-144.

De aangetroffen maalstenen lijken alle fragmenten van zogenaamde handmolens van tefriet. Dergelijke maalstenen komen vanaf ca. 200 v. Chr. in Nederland voor en blijven tot zeker de zestiende eeuw in gebruik.¹⁶

Naast de maalstenen is slechts één gebruiksvoorwerp aangetroffen. Dit betreft een naaldenslijper van kwartzandsteen.¹⁷ Naaldenslijpers werden gebruikt bij de fabricage van benen naalden. Ze worden als zodanig gebruikt vanaf het Laat-Paleolithicum tot in de Middeleeuwen.¹⁸

Metaal

Tijdens het onderzoek is slechts een beperkte hoeveelheid metalen vondsten aangetroffen. Dit ondanks dat tijdens het onderzoek stelselmatig met de metaaldetector is gezocht. Onder de vondsten is één loden prop en elf fragmenten ijzer.

Dierlijk bot

Tijdens het onderzoek zijn 28 fragmenten dierlijk bot verzameld. Doordat botmateriaal uit de oude woonlaag niet systematisch verzameld is, is de hoeveelheid bot ten opzichte van de overige vondsten ondervertegenwoordigd. Op grond van het verzamelde botmateriaal is vast te stellen dat de conservering van groter botmateriaal in het algemeen goed is. Klein botmateriaal is tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Vermoedelijk is dit in diepere sporen nog wel aan te treffen als daar specifiek onderzoek naar wordt gedaan.

Overig

Naast de genoemde vondsten zijn nog één stuk houtskool en twee fragmenten metaalslak verzameld.

5.4 Archeobotanisch onderzoek

Tijdens het onderzoek is één botanisch monster genomen. Dit monster is afkomstig uit kuil 91, die op grond van de vondsten uit de Late IJzertijd dateert. Het monster is geïnventariseerd door BIAx uit Zaandam. Uit de inventarisatie bleek echter dat in het monster slechts één verkoolde korrel van Emmer-tarwe (*triticum dicoccon*) aanwezig was. Verder onderzoek van dit monster wordt dan ook niet noodzakelijk geacht.

16 Van den Broeke 1987, 38-39; pers. mededeling, R. van Genabeek.

17 Stenen met brede groeven worden in Steentijdcontexten beschreven als 'pijlschachteffeners', stenen met smalle groeven als naaldenslijper (Arts/Deeben 1981, 78-79 fig. 36; Semenov 1964, 139-142). Theuws (1976, 61) beschrijft een middeleeuws exemplaar als messenslijper; Arnoldussen (2003, 149-150) beschrijft een middeleeuwse naaldenslijper.

18 Zie voor steentijd vondsten bijvoorbeeld Deeben/Arts 2005, 146 afb. 7.5; Deeben/Rensink 2005 182 fig. 7.17 en 189 fig. 12. Een middeleeuws exemplaar is beschreven door Theuws (1976, 61 nr. 18).

6 Conclusies

Tijdens het onderzoek is gebleken dat zich binnen het onderzoeksgebied resten bevinden van nederzettingen uit de Late IJzertijd, Romeinse tijd, Vroege Middeleeuwen en Volle Middeleeuwen. Het onderzoeksgebied maakt deel uit van de zogenaamde 'oude woongrond' waarop het dorp Druten is ontstaan. Deze oude woongrond is vanaf de Late IJzertijd (ca. 200 v. Chr.) bewoonbaar.

Ten zuiden van het onderzoeksgebied bevindt zich een rivierduin, waarop de kerk van Druten is gebouwd. Dit duin is al voor de late IJzertijd bewoond. Rivierduinen kunnen al vanaf het Mesolithicum bewoond zijn.¹⁹ Op grond van twee scherven aardewerk uit de Vroege IJzertijd die tijdens de opgraving zijn aangetroffen, is dit rivierduin in ieder geval vanaf de Vroege IJzertijd (800-500 v. Chr.) bewoond, hoewel tot het huidige onderzoek de oudste bekende vondsten uit het dorp Druten uit de Late IJzertijd dateren.

De resten binnen het onderzoeksgebied dateren uit de Late IJzertijd/Romeinse tijd (200 v. Chr.-270 na Chr.); de Laat Romeinse tijd (270-425 na Chr.); de Merovingische en Karolingische tijd (500-800 na Chr.) en de Volle Middeleeuwen (900-1250).

Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Hoe is het gesteld met de gaafheid, zowel in horizontale als in verticale zin, en met de conserveringsgraad van het bodemarchief ter plaatse? Is er een vondstlaag aanwezig?

Het bodemarchief is over de gehele vindplaats relatief goed bewaard. De aantasting van het bodemarchief is het sterkst in het zuidelijk deel van proefsleuf 1 en in proefsleuf 4. Hier ontbreekt de bewoningslaag plaatselijk en zijn verstoringen tot in het vlak gegraven. Toch zijn ook hier nog relatief goed geconserveerde sporen aanwezig.

Boven het vlak is een bewoningslaag aanwezig. Hierin is aardewerk aanwezig en relatief veel onverbrand bot. De bewoningslaag is relatief arm aan metaalvondsten.

- Wat is er te zeggen over de stratigrafie?

De stratigrafie van de vindplaats is uitgebreid beschreven in hoofdstuk 4. In grote lijnen bestaat de bodem uit een recentelijk verstoorde laag, een laat- en post-middeleeuws ophogingspakket (tuineerdgrond), een oude woongrond of oude akkerlaag (IJzertijd – Volle Middeleeuwen) en de schone ondergrond, die rond 200 v. Chr. is afgezet.

- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en het verloop van de archeologische sporen en sporencusters?

Over het hele terrein verspreid zijn sporen aangetroffen. Op de noordelijke helft van het terrein betreft het sporen uit alle perioden tussen de Late IJzertijd (200-12 v. Chr.) en de Volle Middeleeuwen (1050-1250 na Chr.) Op de zuidelijke helft lijken de sporen vooral uit de Late IJzertijd (200 v. Chr. -12 v. Chr.) te dateren. De sporen zijn afkomstig van nederzettingen, dat wil zeggen resten van huizen, erven, waterputten en greppels. De conservering van de sporen is in het algemeen goed.

- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?

Het merendeel van de vondsten bestaat uit aardewerk. Daarnaast komen (dierlijk) bot, natuursteen en bouwkeramiek in gelijke mate voor. De vindplaats lijkt relatief

¹⁹ Peddemors (1980, 14 en afb. 4) vermeldt een klein aantal mesolithische vindplaatsen op rivierduinen in het Land van Maas en Waal.

arm aan metaal. De vondsten dateren uit de periode 800 v. Chr. – 1950 na Chr. Hierbij zijn (vrijwel) alle perioden vertegenwoordigd. De nadruk ligt op de periode 200 v. Chr. – 1250 na Chr.

- Wat is de datering van de sporen?
Zie boven.
- Wat is de relatie tussen de lithologie en de verschillende archeologische resten?
Alle sporen zijn gelegen op een stroomrug. Deze stroomrug strekt zich aan alle zijden tot buiten het onderzoeksgebied uit.
- Is er sprake van meerdere bewoningsfasen en zo ja wat is daarvan de datering en wat is de relatie tussen de verschillende bewoningsfasen?
Er is sprake van meerdere bewoningsfasen. Voorlopig lijkt sprake van de volgende fasen:
  1. *Late IJzertijd, Vroeg en Midden Romeinse tijd (200 v. Chr.-270 na Chr.)*
  2. *Laat-Romeinse tijd (350 – 425 na Chr.)*
  3. *Merovingische periode (met name 6de/7de eeuw na Chr.)*
  4. *Karolingische periode (met name 8ste eeuw na Chr.)*
  5. *Volle Middeleeuwen (900-1250)**Het is echter goed mogelijk dat bij vervolgonderzoek blijkt dat niet al deze perioden binnen het onderzoeksgebied voorkomen. Alleen bewoning uit de Late IJzertijd en de Volle Middeleeuwen zijn met zekerheid vastgesteld. Vermoedelijk is sprake van continuïteit van bewoning op de woongrond die de oude dorpskern van Drutten vormt.*
- Wat is de conserveringsgraad van sporen en verschillende materiaalcategorieën, inclusief eventueel aanwezig archeobotanisch en zoölogisch materiaal?
De sporen worden beschermd door een dik pakket tuineerdgrond. Daardoor is de conservering van de vondsten goed te noemen. Metaalvondsten zijn vrijwel niet gedaan. Over de conservering hiervan valt derhalve geen uitspraak te doen. Botmateriaal is in het algemeen goed geconserveerd. Tijdens het onderzoek is één monster genomen uit een spoor met een houtskoolrijke vulling. Dit monster was echter arm aan archeobotanisch materiaal.
- Is het mogelijk om op basis van archeobotanisch onderzoek van de grondmonsters een uitspraak te doen over de voedsleconomie en/of het toenmalige landschap?
Het geïnventariseerde monster was arm aan archeobotanische resten. Indien meer monsters worden genomen zal over voedsleconomie en/of het landschap ook meer te zeggen zijn. Gezien het grote aantal perioden dat vertegenwoordigd is, is het aan te bevelen slechts monsters te nemen uit goed dateerbare sporen of uit sporen die duidelijk deel uitmaken van structuren.
- Wat is de relatie tussen de vindplaats en het landschap?
De nederzetting is gelegen op een stroomrug van de Waal.
- Wanneer is de archeologische site als woonplaats in onbruik geraakt?
Bewoningsresten die na 1250 dateren zijn tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Op de kadasterkaart uit 1832 wordt echter wel een gebouw afgebeeld. Boven het niveau van de vindplaats maakt de site echter deel uit van de oude dorpskern van Drutten en is als zodanig niet in onbruik geraakt.

7 Waardering

Uit het proefonderzoek blijkt dat over het hele onderzoeksgebied sporen en vondsten voorkomen. Deze dateren uit de periode Late IJzertijd tot en met de Volle Middeleeuwen. De conservering van de grondsporen is goed, doordat de sporen zijn afgedekt door een dik pakket tuineerdgrond, dat de sporen grotendeels voor latere verstoringen heeft behoed.

Volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 2.2) dienen vindplaatsen te worden gewaardeerd op een aantal criteria (tabel 7.1).

Drunen, Ambtshuisstraat					
Waarden	Criteria	IJzertijd / Romeinse tijd	Laat-Romeinse tijd	Vroege Middeleeuwen	Volle Middeleeuwen
Beleving	Zichtbaarheid	nee	nee	nee	nee
	Herinneringswaarde	nee	nee	nee	nee
Fysieke kwaliteit	Gaafheid	3 (hoog)	3 (hoog)	3 (hoog)	3 (hoog)
	Conservering	2 (midden)	2 (midden)	2 (midden)	2 (midden)
Inhoudelijke kwaliteit	Zeldzaamheid	2 (midden)	3 (hoog)	3 (hoog)	2 (midden)
	Informatiewaarde	2 (midden)	3 (hoog)	3 (hoog)	2 (midden)
	Ensemblewaarde	3 (hoog)	3 (hoog)	3 (hoog)	3 (hoog)
	Representativiteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 7.1: Waardering van de vindplaats volgens de criteria van de KNA, versie 2.2.

1. Beleving

De twee criteria die de KNA voor de belevingswaarde van een vindplaats stelt hebben vooral betrekking op zichtbare monumenten. Aangezien in het onderzoeksgebied slechts onzichtbare monumenten aanwezig zijn is voor deze twee criteria geen waardering gegeven. Daarbij moet wel opgemerkt worden dat in het plangebied archeologische resten van de wording van de huidige dorpskern van Druten aanwezig zijn. Dit geeft de resten een zeker lokaal belang, hetgeen zich kan uiten in een belevingswaarde.

2. Fysieke kwaliteit

De fysieke kwaliteit van een vindplaats wordt door twee criteria bepaald: gaafheid en conservering. Door de aanwezigheid van een tuineerdgrond zijn sporen en vondsten in de ondergrond goed beschermd. In hoeverre de sporen onder aangrenzende percelen en bebouwing geconserveerd zijn is niet onderzocht, maar de aanwezigheid van een oude woongrond en een tuineerdgrond maakt dat de kans op een goede conservering relatief groot is. De gaafheid van de vindplaats is op deze gronden toch hoog gewaardeerd.

De conservering is door de aanwezigheid van een dikke bovenlaag redelijk tot goed.

Metaalvondsten zijn tijdens het proefonderzoek nauwelijks gedaan. De zandige ondergrond is in het algemeen slecht voor de conservering van metalen voorwerpen. De relatief grote diepteligging is echter weer gunstig voor conservering van metaal. Het aangetroffen botmateriaal is in het algemeen goed geconserveerd. Uit de inventarisatie van één botanisch monster is gebleken dat hier nauwelijks botanische resten in aanwezig waren. De conservering scoort derhalve middelhoog.

3. Inhoudelijke criteria

Waardering op inhoudelijke criteria bestaat uit vier subcriteria: Zeldzaamheid, informatiewaarde, ensemblewaarde en representativiteit. De zeldzaamheid van de aangetroffen resten varieert van middelhoog voor de IJzertijd tot hoog voor de Laat-Romeinse periode. De informatiewaarde van de in het onderzoeksgebied aanwezige resten is voor de Laat-Romeinse periode en de Vroege Middeleeuwen hoog. Van deze perioden is nog weinig bekend. De Late IJzertijd en de Romeinse tijd zijn juist vrij goed bekend. Hiervoor is de informatiewaarde middelhoog. Hoewel over de Volle middeleeuwen vrij veel kennis bestaat is het rivierengebied nog relatief slecht onderzocht. Toch is voor deze periode een middelhoge waardering gegeven. Het rivierengebied is een gebied dat een grote onderzoeksdichtheid kent. De in het onderzoeksgebied aangetroffen resten beslaan een langere periode in de ontwikkeling van het dorp Druten, vanaf de IJzertijd tot en met de Middeleeuwen. Dit maakt dat de ensemblewaarde van de resten ook hoog is. De representativiteit van de vindplaats is voor dit onderzoek niet van toepassing.

8 Aanbevelingen

De vindplaats dient op grond van fysieke en inhoudelijke kwaliteit als behoudenswaardig aangemerkt te worden. De aard en verspreiding van de sporen en vondsten leidt tot de conclusie dat de vindplaats zich vermoedelijk aan alle zijden tot buiten het onderzoeksgebied uitstrekt en de gehele dorpskern van Druuten omvat. Het is dan ook aan te bevelen het gehele onderzoeksgebied te behouden. Behoud van de vindplaats kan, bij voorkeur, *in situ* plaatsvinden door middel van bescherming van de resten. Omdat de archeologische resten zich vrij diep onder het oppervlak bevinden is het mogelijk om zodanig te bouwen dat de verstoringdiepte beperkt blijft. Indien de bodem door de bouw niet dieper dan ca. 50 cm verstoord wordt kan worden volstaan met het archeologisch onderzoek van die delen die wel dieper dan de 50 cm verstoord worden, zoals rioleringsleuven. Een alternatief is het ophogen van (een deel van) het terrein zodat de archeologische resten behouden blijven. Indien behoud *in situ* niet mogelijk is, behoort behoud *ex situ* (opgraven) tot de mogelijkheden.

9 Literatuur

- Arnoldussen, S. (red), 2003: *Middeleeuwse bewoning te Bakel-Achter de Molen (Brabant)*, Leiden.
- Arts, N./J. Deeben, 1981: *Prehistorische Jagers en verzamelaars te Vessem: Een model*, Eindhoven (Bijdragen tot de studie van het Brabantse heem, 20).
- Ball, E.A.G./R. Jansen (red), 2002: *Van steentijd tot middeleeuwen: Archeologisch onderzoek rond een fossiele beekloop te Herpen-Wilgendaal*, Leiden.
- Berendsen, H.J.A., 2000: *Landschappelijk Nederland*, Assen.
- Berendsen, H.J.A./E. Stouthamer, 2001: *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*, Assen.
- Broeke, P.W. van den, 1987: De dateringsmethoden voor de IJzertijd van Zuid-Nederland, in: W.A.B. van der Sanden en P.W. van den Broeke (red), *Getekend zand, Tien jaar archeologisch onderzoek in Oss-Ussen*, Waalre, 23-52.
- Deeben, J./N. Arts, 2005: Van jagen op de toendra naar jagen in het bos, Laat-paleolithicum en vroeg-mesolithicum, in: L.F. Louwe Kooijmans/P.W. van den Broeke/H. Fokkens/A. van Gijn (red.), *Nederland in de prehistorie*, Amsterdam 139-156.
- Deeben, J./E. Rensink, 2005: Het Laat-Paleolithicum in Zuid-Nederland, in: J. Deeben/E. Drenth/M-F van Corsouw/L. Verhart (red.), *De Steentijd van Nederland*, Meppel, 171-199.
- Hulst, R.S., 1980: Druten-Klepperhei, Vorbericht der Ausgrabungen einer römischen Villa, *BROB* 28, 's-Gravenhage, 133-151.
- Krist, J.S., 2005: Programma van Eisen IVO d.m.v. proefsleuven Druten, Ambtshuisstraat, Deventer.
- Mulder, E.F.J. de/M.C. Geluk/I.L. Ritsema/W.E. Westerhoff/T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Houten.
- Peddemors, A., 1980: Die archäologischen Funde aus dem 'Land van Maas en Waal', I, *BROB* 28, 's-Gravenhage, 7-79.
- Putten, M.J. van, 2005: *Plangebied Ambtshuisstraat-Stevenspad te Druten*, Deventer (BAAC-rapport 05.210).
- Semenov, S.A., 1964: *Prehistoric Technology, An experimental study of the oldest tools and artefacts from traces of manufacture and wear*, Bath.
- Theuws, F., 1976: Een laat-middeleeuwse watermolen te Bergeijk, *Brabants Heem* 28, 56-63.

Bijlage 1: Sporenlijst

In de tabel zijn de volgende velden gebruikt:

Spoor

Werkput

Vlak

Aard_spoor

Diepte: de diepte van gecoupeerde sporen in cm onder het archeologische vlak

Oversnijdingen: hierin zijn de volgende afkortingen gebruikt: OD ouder dan; JD jonger dan; HB hoort bij; S spoor

Opmerkingen: onder andere een vermoedelijke datering van het spoor

Periode: datering van het spoor op basis van vondsten of relatie met andere sporen

spoor	werkput	vlak	aard_spoor	diepte	oversnijdingen	opmerkingen	periode
1	1	1	kuil	0		VME/LME	
2	1	1	paalkuil	0		VME/LME	
3	1	1	kuil	0		VME/LME	
4	1	1	laag	0		VME/LME	
5	1	1	kuil	0		VME/LME	
6	1	1	kuil	0		VME/LME	
7	1	1	waterput	0		put? LME	LME
8	1	1	kuil	0		VME/LME	LME
9	1	1	kuil	0		VME/LME	IJZT
10	1	1	kuil	0	OD S11, 12 JD S13	17e/18e	NT
11	1	1	kuil	0	HB S12 JD S10	20e	NT
12	1	1	kuil	0	HB S11 JD S10	20e	NT
13	1	1	kuil	0	OD S10 JD S14		
14	1	1	kuil	0	OD S13, 15		
15	1	1	kuil	0	JD S14		
16	1	1	recent	0	JD S10 OD S17		NT
17	1	1	recent	0	JD S16		NT
18	2	1	kuil	0	JD S19	IJZt-LME	
19	2	1	kuil	0	OD S18	IJZt-LME	
20	2	1	paalkuil	0			
21	2	1	paalkuil	0			
22	2	1	kuil	0			
23	2	1	paalkuil	0			
24	2	1	kuil	0			
25	2	1	paalkuil	0			ROM
26	2	1	paalkuil	0			
27	2	1	paalkuil	0			ROM
28	2	1	paalkuil	0			
29	2	1	kuil	0			
30	2	1	kuil	0	JD S32		
31	2	1	paalkuil	0			LME
32	2	1	paalkuil	0	OD S30		
33	2	1	paalkuil	0			
34	2	1	kuil	0			
35	2	1	paalkuil	0			
36	2	1	paalkuil	0			LME
37	2	1	kuil	0			LME
38	2	1	kuil	-27			LME
39	2	1	paalkuil	0			LME
40	2	1	paalkuil	0			LME
41	2	1	kuil	0			
42	2	1	kuil	0			
43	2	1	kuil	0	JD S44		
44	2	1	greppel	0	OD S43, 46	greppel?	
45	2	1	waterput	0	OD S46	waterput?	
46	2	1	greppel	0	JD S44, 45		ROM
47	2	1	kuil	0			
48	3	1	kuil	0			
49	3	1	laag	0			
50	3	1	kuil	0			NT
51	3	1	kuil	0			NT
52	3	1	laag	0			
53	3	1	kuil	0			

spoor	werkput	vlak	aard spoor	diepte	oversnijdingen	opmerkingen	periode
54	3	1	kuil	0			
55	3	1	kuil	0			
56	3	1	kuil	0			
57	3	1	kuil	0			
58	3	1	kuil	0			
59	3	1	kuil	0			
60	3	1	greppel	0			
61	4	1	recent	0			
62	4	1	kuil	0			
63	4	1	paalkuil	0			
64	4	1	paalkuil	0			
65	4	1	natuurlijke ondergrond	0			LME
66	4	1	kuil	0			
67	4	1	paalkuil	0			
68	4	1	paalkuil	0			
69	4	1	paalkuil	0			IJZT
70	4	1	laag	0			
71	4	1	kuil	0			
72	4	1	kuil	0			
73	4	1	greppel	0			
74	4	1	kuil	0			NT
75	4	1	paalkuil	0			
76	4	1	paalkuil	0			
77	4	1	kuil	0			NT
78	4	1	kuil	0			NT
79	4	1	kuil	0			
80	5	1	kuil	0	JD S90		IJZT
81	5	1	laag	0			
82	5	1	laag	0		laag? Veel HK	
83	5	1	kern	0	HB S84	waterkuil? =DIEP	IJZT
84	5	1	waterkuil	0	HB S83	DIEP	IJZT
85	5	1	kuil	0			IJZT
86	5	1	kuil	0			IJZT
87	5	1	kuil	0			IJZT
88	5	1	kuil	0			IJZT
89	5	1	kuil	0			IJZT
90	5	1	kuil	26	OD S80		IJZT
91	6	1	kuil	0		veel HK	IJZT
92	6	1	greppel	0		mogelijk 2 greppels?	
93	6	1	paalkuil	0			IJZT
94	6	1	paalkuil	0			IJZT
95	6	1	paalkuil	0			IJZT
96	6	1	greppel	0		onderkant greppel?	IJZT
97	2	1	greppel	17		was S24 oversnijding met S98 was niet zichtbaar	ROM
98	2	1	greppel	0		was S24	ROM
99	4	1	kuil	0		kuil in Oostprofiel	
6666	0	0	recent	0			NT
7777	0	0	natuurlijke ondergrond	0			

Bijlage 2: Vondstenlijst

In de tabel zijn de volgende velden gebruikt:

Vnr Vondst- of volgnummer
 Wp Werkput
 Vak vak bij aanlegvondsten
 VI/pr vlak of profiel (Px)
 Sp spoor
 KER aantal scherven aardewerk
 BKR aantal fragmenten bouwkeraamiek
 SXX aantal fragmenten natuursteen
 MXX aantal metaalvondsten
 ODX aantal fragmenten dierlijk bot
 DIV aantal fragmenten diversen (zie opmerkingen)
 MBO botanisch macromonster
 DD verzamelcdatum
 Opmerkingen

vnr	wp	vak	vi/pr	sp	KER	BKR	SXX	MXX	ODX	DIV	MBO	DD	opmerkingen
1	1	A	1	0	9	2	2	0	0	0	0	20-2-2006	0-5 m 1 svu
2	1	B	1	0	2	3	0	1	0	0	0	20-2-2006	5-10 m
3	1	C	1	0	3	0	0	0	0	0	0	20-2-2006	10-15 m
4	1	D	1	0	13	2	1	1	0	0	0	20-2-2006	15-20 m
5	1		1	9	1	4	1	0	6	0	0	20-2-2006	opx=hk
6	1		1	7	11	3	2	0	4	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
7	1		1	3	0	0	0	5	0	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
8	1		1	8	2	0	0	0	0	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
9	2	A	1	0	9	2	0	0	1	0	0	20-2-2006	0-5 m
10	2	B	1	0	6	0	5	0	2	0	0	20-2-2006	5-10 m
11	2	C	1	0	7	1	3	1	0	0	0	20-2-2006	10-15 m
12	2	D	1	0	8	3	0	2	1	0	0	20-2-2006	15-20 m
13	2		1	40	1	0	0	0	0	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
14	2		1	37	18	0	1	0	1	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
15	2		1	24	4	2	0	0	1	0	0	20-2-2006	aanleg vlak
16	1		1	10	2	1	0	0	0	0	0	21-2-2006	coupe
17	1		1	11	2	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	coupe
18	3	D	1	0	26	1	0	0	0	0	0	21-2-2006	15-20 m
19	3	A	1	0	17	0	0	1	1	0	0	21-2-2006	0-5 m
20	3	B	1	0	7	0	1	0	2	0	0	21-2-2006	5-10 m
21	3	C	1	0	3	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	10-15 m
22	3		1	55	1	1	0	0	0	0	0	21-2-2006	aanleg vlak
23	3		1	50	4	0	0	0	1	0	0	21-2-2006	aanleg vlak
24	3		1	51	13	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	aanleg vlak
25	4	A	1	0	13	0	1	0	0	0	0	21-2-2006	0-5 m
26	4	B	1	0	5	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	5-10
27	4	C	1	0	2	0	1	0	0	0	0	21-2-2006	10-15 m
28	5	A	1	0	8	1	1	0	4	0	0	21-2-2006	0-5 m
29	5	B	1	0	2	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	5-10 m
30	5	C	1	0	3	0	1	0	0	0	0	21-2-2006	10-15 m
31	5	D	1	0	0	0	0	0	1	0	0	21-2-2006	15-20 m
32	5		1	27	1	0	0	0	0	0	0	21-2-2006	aanleg vlak
33	6	A	1	0	15	1	0	1	0	0	0	22-2-2006	0-5 m
34	6	B	1	0	25	3	1	0	0	0	0	22-2-2006	5-10 m
35	2		1	38	4	0	1	0	0	0	0	22-2-2006	coupe
36	2		1	44	3	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	coupe
37	2		1	46	1	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	coupe
38	3		P3	0	3	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	profiel
39	3		P3	0	1	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	profiel
40	3		P3	0	0	0	0	0	0	1	0	22-2-2006	profiel DIV = SLK
41	3		P3	0	2	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	profiel
42	3		P3	0	1	0	0	0	0	0	0	22-2-2006	profiel
43	6		1	91	10	0	2	0	3	0	0	22-2-2006	coupe
44	6		1	91	0	0	0	0	0	0	1	22-2-2006	monstername

Bijlage 3: Overzicht van archeologische perioden

PALEO	Paleolithicum/ oude steentijd	tot 8800 v Chr.
PAEOV	Paleolithicum vroeg	tot 300.000 v Chr.
PAEOM	Paleolithicum midden	300.000-35.000 v Chr.
PAEOL	Paleolithicum laat	35.000-8800 v Chr.
PAEOLA	Paleolithicum laat A	35.000-18.000 v Chr.
PAEOLB	Paleolithicum laat B	18.000-8800 v Chr.
MESO	Mesolithicum/ midden steentijd	8800-4900 v Chr.
MESOV	Mesolithicum vroeg	8800-7100 v Chr.
MESOM	Mesolithicum midden	7100-6450 v Chr.
MESOL	Mesolithicum laat	6450-4900 v Chr.
NEO	Neolithicum / nieuwe steentijd	5300-2000 v Chr.
NEOV	Neolithicum vroeg	5300- 4200 v Chr.
NEOVA	Neolithicum vroeg A	5300-4900 v Chr.
NEOV B	Neolithicum vroeg B	4900-4200 v Chr.
NEOM	Neolithicum midden	4200-2850 v Chr.
NEOMA	Neolithicum midden A	4200-3400 v Chr.
NEOMB	Neolithicum midden B	3400-2850 v Chr.
NEOL	Neolithicum laat	2850-2000 v Chr.
NEOLA	Neolithicum laat A	2850-2450 v Chr.
NEOLB	Neolithicum laat B	2450-2000 v Chr.
BRONS	Bronstijd	2000-800 v Chr.
BRONSV	Bronstijd vroeg	2000-1800 v Chr.
BRONSM	Bronstijd midden	1800-1100 v Chr.
BRONSMA	Bronstijd midden A	1800-1500 v Chr.
BRONSMB	Bronstijd midden B	1500-1100 v Chr.
BRONSL	Bronstijd laat	1100-800 v Chr.
IJZ	IJzertijd	800-12 v Chr.
IJZV	IJzertijd vroeg	800-500 v Chr.
IJZM	IJzertijd midden	500-250 v Chr.
IJZL	IJzertijd laat	250-12 v Chr.
ROM	Romeinse tijd	12 v Chr. - 450 na Chr.
ROMV	Romeinse tijd vroeg	12 v Chr. - 70 na Chr.
ROMVA	Romeinse tijd vroeg A	12 v Chr. - 25 na Chr.
ROMVB	Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 na Chr.
ROMM	Romeinse tijd midden	70- 270 na Chr.
ROMMA	Romeinse tijd midden A	70- 150 na Chr.
ROMMB	Romeinse tijd midden B	150- 270 na Chr.
ROML	Romeinse tijd laat	270- 450 na Chr.
ROMLA	Romeinse tijd laat A	270- 350 na Chr.
ROMLB	Romeinse tijd laat B	350- 450 na Chr.
ME	Middeleeuwen	450- 1500 na Chr.
VME	Middeleeuwen vroeg	450- 1050 na Chr.
VMEA	Middeleeuwen vroeg A	450- 525 na Chr.
VMEB	Middeleeuwen vroeg B	525- 725 na Chr.
VMEC	Middeleeuwen vroeg C	725- 900 na Chr.
VMED	Middeleeuwen vroeg D	900- 1050 na Chr.
LME	Middeleeuwen laat	1050- 1500 na Chr.
LMEA	Middeleeuwen laat A	1050- 1250 na Chr.
LMEB	Middeleeuwen laat B	1250- 1500 na Chr.
NT	Nieuwe tijd	1500- heden

Bijlage 4: verklarende woordenlijst

Afkortingen

ARCHIS Zie. ARChEologisch Informatie Systeem.

BAAC Bureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie.

IKAW Zie Indicatieve kaart van archeologische waarden.

NAP Normaal Amsterdams Peil (=officieel peilmerk).

PvA Zie. Plan van Aanpak.

PvE Zie. Programma van Eisen.

ROB Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek.

Woordenlijst

A-horizont donkergekleurde uitspoelingshorizont waarin humus door bodem- dieren, planten, schimmels en bacteriën is omgezet en gemengd met de eventuele minerale delen.

Ah-horizont Bodemlaag gekarakteriseerd door aanrijking van humus.

Allesporenkaart Overzichtskaart waarop alle grondsporen zijn aangegeven die bij een opgraving zijn aangetroffen (secundaire veldtekening).

Andenne-aardewerk Meestal witbakkend op de draaischijf vervaardigd en van spaarzaam loodglazuur voorzien aardewerk. Het werd vervaardigd in de Belgische Maasvallei, onder andere in Andenne tussen ca. 900 en 1250 na Chr..

Antropogene sporen Alle immobiele sporen van menselijke oorsprong, variërend van paalgaten of fosfaatvlekken tot muurresten.

Archeobotanie Het onderzoek van plantaardige resten in het kader van archeologisch onderzoek.

Archeologische verwachting Het vermoeden over het voorkomen van (de aard, omvang en kwaliteit van) archeologische waarden in het onderzoeksgebied (verwachtingskaart, gespecificeerd verwachtingsmodel).

Archeologische waarde Vindplaats of vondst met een oudheidkundige waarde. Het betreft hier met name archeologische relicten in hun oorspronkelijke ruimtelijke context. Zowel grote complexen/ structuren zoals nederzettingsterreinen, als afzonderlijke vondsten kunnen met deze term worden aangeduid (waardering, aard, archeologische waarde).

Archeoloog Een archeoloog is een gekwalificeerd en geregistreerd persoon met een relevante archeologische academische opleiding. De archeoloog is verantwoordelijk voor de inhoudelijke aspecten van de uitvoering van het project.

Archeozoölogie Het onderzoek van dierlijke resten in het kader van archeologisch onderzoek.

ARCHIS ARChEologisch Informatie Systeem. Het huidige, landelijke archeologische informatiesysteem dat door de ROB wordt beheerd. ARCHIS ontsluit het CMA en het CAA Centraal Informatiesysteem).

ARCHIS II Aanduiding voor het landelijke archeologische informatiesysteem dat door de ROB wordt beheerd. ARCHIS II voldoet aan de eisen voor het Centraal Informatiesysteem.

ARCHIS-melding In algemene zin elke melding bij het centraal informatiesysteem (ARCHIS). In wettelijke zin de melding die bij ARCHIS wordt gedaan van de eerste bevindingen van een opgraving, maximaal twee weken na het beëindigen een opgraving. De ROB hanteert hier de term "vondstmelding".

ARCHIS-nummer (= CIS code). Het landelijke registratienummer ten behoeve van een archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem. Dit nummer dient op alle vondsten en documentatiemateriaal vermeld te worden. De ROB noemt dit het "onderzoekmeldingsnummer" en geeft het af na een Artikel 41-

melding. Daarnaast wordt de term ook wel gehanteerd als alternatieve aanduiding voor een waarnemingsnummer.

Artikel 41 melding De op basis van artikel 41 van de monumentenwet wettelijk voorgeschreven onderzoeksaanmelding en onderzoeksafmelding bij ARCHIS (NB het betreffende wetsartikel zal in de toekomstige versie van de monumentenwet een ander volgnummer hebben).

Beschermen Beschermen bestaat uit administratieve bescherming en fysieke bescherming.

Bevoegd gezag De overheid (gemeente, provincie, rijk, enz.) die het selectiebesluit neemt, het Programma van Eisen (laat opstellen) opstelt en goedkeurt en goedkeuring verleent aan een eventueel ontwerp.

Bioturbatie Transport van materiaal in de bodem als gevolg van dierlijke activiteiten (wormen, mollen e.d.).

Botanische macroresten Plantresten die met een geringe vergroting (tot ca. 50x) nog waarneembaar zijn (voornamelijk zaden en vruchten). Hout valt niet binnen deze categorie.

Bt-horizont Bodemlaag gekarakteriseerd door inspoeling van klei uit bovenliggende bodemlagen. Ook wel 'briklaag' genoemd.

Bureauonderzoek Het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omfattende de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit daarvan (SAI, inventariserend veldonderzoek, voortraject).

C-horizont Weinig (C1) of niet (C2) door bodemprocessen veranderd sediment of eventueel verweerd vast gesteente volgend op vast gesteente. Om te worden geclassificeerd als C-horizont dient het om soortgelijk materiaal te gaan als hetgeen waarin de A- en B-horizonten zijn ontwikkeld.

CIS-Code (= ARCHIS-nummer). Het landelijke registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem. Dit nummer dient op alle vondsten en documentatiemateriaal vermeld te worden. De ROB noemt dit het "onderzoeksmeldingsnummer", en geeft het af na een Artikel 41-melding.

Complex Een complex bestaat uit meerdere met elkaar in ruimte, tijd en functioneel opzicht samenhangende structuren en/of individuele sporen.

Conservering De mate waarin grondsporen, anorganische (aardewerk, vuursteen, metaal, glas etc.) en organische archeologische resten (bot, zaden, hout etc.) bewaard zijn gebleven.

Context- of ensembiewaarde De meerwaarde die aan een vindplaats wordt toegekend op grond van de mate waarin sprake is van een landschappelijke en/of archeologische context.

Couperen Het maken van een of meer verticale doorsneden door een spoor, laag of horizont om de aard, diepte, vullingen, vorm en relaties met andere fenomenen vast te stellen.

Elmpt-aardewerk Blauwgrijs gekleurd handgevormd aardewerk, o.a. gemaakt in Elmpt (D). Datering ca. 1150-1350.

Fysieke bescherming Fysieke bescherming is een beschermingsaanpak die er op gericht is het (verdere) verval van archeologische vindplaatsen tegen te gaan en – zo mogelijk – aangerichte schade te herstellen. Hierbij worden maatregelen getroffen die actief/ fysiek ingrijpen in de situatie waarin het monument verkeert.

Gaafheid De mate van (fysieke) verstoring van de bodem, zowel in verticale zin (diepte) als in horizontale zin (omvang) (waardering).

Grijs aardewerk Gedraaid aardewerk, reducerend gebakken, lokaal geproduceerd. Datering: 1300-1500.

Herinneringswaarde De herinnering die een archeologisch monument oproept over het verleden (waardering).

IKAW Indicatieve kaart van archeologische waarden is een door de ROB geproduceerde kaart op landelijk niveau met de verwachte relatieve of absolute dichtheid van (bepaalde) archeologische verschijnselen in de bodem. Hij is gebaseerd op een GIS-analyse met een beperkt aantal variabelen en op expert-judgement (potentiekaart, bureauonderzoek).

Informatiewaarde De betekenis van een monument als bron van kennis over het verleden. De informatiewaarde wordt bepaald door de mate waarin (een opgraving van) het monument een bijdrage kan leveren aan nieuwe kennisvorming over het verleden (waardering).

In situ Latijn voor 'op de plaats', vrij vertaald: in ongestoorde ligging.

Inventariserend veldonderzoek Het verwerven van (extra) informatie over bekende of verwachte archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, als aanvulling op en toetsing van de archeologische verwachting, gebaseerd op het bureauonderzoek middels waarnemingen in het veld.

Materiaal Omvat alle voorwerpen die ten behoeve van nader onderzoek en/of opslag in zijn geheel of gedeeltelijk aan de ondergrond zijn onttrokken, alsmede monsters. Binnen dit begrip kunnen drie categorieën onderscheiden worden:

1) **Materiaal algemeen** Vondsten in de klassieke zin van het woord, bijvoorbeeld aardewerk, metaal, glas, natuursteen enz.

2) **Materiaal kwetsbaar**: Kwetsbare vondsten zijn vondsten van organisch materiaal (textiel, leer, hout), maar soms ook metaal en glas. Onder kwetsbare wordt verstaan dat de stabiliteit en de conditie van het materiaal zonder het nemen van maatregelen niet gegarandeerd is.

3) **Materiaal complex**: Complexe vondsten zijn vondsten die hetzij in context gelicht moeten worden, hetzij door hun omvang niet in hun geheel gelicht kunnen worden maar alleen in onderdelen, bijvoorbeeld een compleet skelet of een vaartuig.

Monsters: Monsters vallen vanwege hun aard altijd in de categorie materiaal kwetsbaar en/of complex.

Mayen Gedraaid, hardgebakken aardewerk, o.a. vervaardigd in Mayen (D) Datering: 700-950.

Monster Een deel cq. representatieve hoeveelheid van een voorwerp of sediment dat ten behoeve van nader onderzoek en/of opslag wordt geborgen.

Onderzoeksgebied Het geografische gebied waarop het onderzoek betrekking heeft (plangebied).

Onderzoeksmelding Zie Artikel 41 melding.

Opdrachtgever Persoon of instantie in wiens opdracht werk wordt uitgevoerd in het kader van de archeologische monumentenzorg. Voor de aannemer is dit de initiatiefnemer van het plan, die op basis van een vergunning verplicht is tot het laten uitvoeren van archeologische werkzaamheden. Voor de onderaannemer is dit de aannemer.

Opdrachtnemer Zie: Aannemer, Uitvoerder.

Opgraven/ Opgraving De ontsluiting van een vindplaats met als doel de informatie te verzamelen en vast te leggen die nodig is voor het beantwoorden van de in het Programma van Eisen verwoorde onderzoeksvra(a)g(en) en het behalen van de onderzoeksdoelstellingen.

Opgravingsput Afzonderlijke werkeenheid binnen een opgraving.

Opgravingsvlak Kunstmatig niveau waarop grondsporen worden waargenomen, geïnterpreteerd en getekend.

Overzichtstekening Een tekening betreffende het gehele, of een groot deel van het opgravingsterrein. Hieronder vallen onder meer: de topografische situatiekaart, de allesporenkaart, de geo(morfo)logische kaart, de hoogtelijnenkaart, de veld-/

detailkarteringskaart, de boorpuntenkaart, de putten- en meetlijnenkaart.

Periode Bepaalde chronologische fase in de (voor)geschiedenis. Tijdperk dat zich duidelijk onderscheidt van andere tijdperken als gevolg van typerende elementen en/of evolutionair verloop.

Fingsdorfaardewerk Wit of licht grijs gebakken aardewerk, meestal voorzien van een versiering met rode verfstrepen. Datering 900-1225.

Plangebied Het gebied waarbinnen de realisering van de planvorming het bodemarchief kan bedreigen onderzoeksgebied).

Plan van Aanpak Een door de opdrachtnemer op te stellen plan voor de uit te voeren werken waarmee beoogd wordt aan de vereisten zoals geformuleerd in het Programma van Eisen en/of het ontwerp te voldoen en de uitwerking hiervan in voorstellen voor een werkwijze waarmee de in het Programma van Eisen en/of ontwerp geformuleerde resultaatsverwachtingen bereikt kunnen worden.

Proefonderzoek Opgraving van beperkte omvang op een of meerdere locaties binnen een vindplaats (proefput) dan wel in de vorm van een of meerdere sleuven (proefsleuf) om nadere gegevens te verzamelen over aard, omvang, diepteligging e.d. van de grondsporen, waarbij de grondsporen zo veel mogelijk intact worden gelaten. Proefonderzoek kan noodzakelijk zijn in het kader van een inventariserend veldonderzoek, maar dient met name ter voorbereiding van de opgraving.

Proefput Zie: proefonderzoek.

Proefsleuf Zie: proefonderzoek.

Proefsleuvenonderzoek opgraving van beperkte omvang op één of meerdere locaties binnen een vindplaats dan wel in de vorm van één of meerdere sleuven om nadere gegevens te verzamelen over aard, omvang, diepteligging, e.d. van grondsporen waarbij de grondsporen zo veel mogelijk intact worden gelaten. Proefonderzoek kan noodzakelijk zijn in het kader van een inventariserend veldonderzoek, maar dient met name ter voorbereiding van de opgraving.

Profiel Verticale wand in een opgravingsput, proefput, of proefsleuf. In het profiel zijn stratigrafische lagen zichtbaar die van belang zijn voor de relatieve datering.

Programma van eisen (PvE) Door een blijkens het beroepsregister daartoe gekwalificeerd archeoloog opgestelde kennisgeving van het bevoegd gezag aan de initiatiefnemer en eventueel de beoogde uitvoerder, gebaseerd op het selectiebesluit. Het PvE kan een publiekrechtelijk voorgeschreven document en is ook een document dat in het economische verkeer een functie heeft. Op basis daarvan worden onderzoeksopdrachten aanbesteed. In het PvE wordt vastgelegd waaraan archeologische veldprojecten moeten voldoen. De formulering van de inhoudelijke vraagstelling (wat er moet gebeuren) en aanwijzingen voor de praktische uitvoering (hoe het moet gebeuren). Het opstellen en het uitvoeren van het PvE mag niet in één hand belegd zijn, tenzij het PvE is goedgekeurd door het bevoegd gezag. Het PvE geeft de probleem- en doelstelling van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats en formuleert de daaruit af te leiden eisen met betrekking tot het uit te voeren werk. Nadat het PvE is opgesteld kan het zijn dat nieuwe feiten en gewijzigde inzichten leiden tot een wijziging van de onderzoeksopzet (incl. uitwerking, conservering). Dit kan het geval zijn tijdens en na afronding van het veldwerk. Voor dergelijke beslissingen is akkoord nodig van het bevoegd gezag die het PvE heeft vastgesteld.

Projectleider Een universitair opgeleid senior archeoloog met ervaring in het uitvoeren en leiden van veldwerk en het waarnemen en interpreteren van grondsporen beroepsregister).

Protosteengoed Onvolledig gesinterde keramiek, gemaakt in diverse productiecentra in het Rijnland en Zuid-Limburg. Datering: 1225-1300.

Raeren steengoed Grijs steengoed met ijzerengobe en zoutglazuur. Gemaakt in Raeren. (B) Datering: 1475-1625

Representativiteit De mate waarin een bepaald type vindplaats typerend is voor een periode dan wel een gebied (waardering).

Rood aardewerk Gedraaid aardewerk, lokaal geproduceerd. Datering: v.a. 13e eeuw.

Selectie Het stellen van nadere prioriteiten en maken van keuzes door het bevoegd gezag op basis van een selectieadvies.

Selectieadvies Schriftelijk advies aan het bevoegd gezag. Hierin wordt geadviseerd over de behoudenswaardigheid van één of meer vindplaatsen aan de hand van de opgestelde waardering en criteria die gesteld zijn in het archeologische beleid van de betrokken overheid (selectie, bevoegd gezag, archeologisch beleid, waardering).

Selectiebesluit Een gemotiveerd besluit van het bevoegd gezag tot het al dan niet behouden van een bepaalde archeologische waarde, meestal in het kader van een RO-besluit. Het besluit leidt tot het al dan niet, of onder voorwaarden, verlenen van een vergunning.

Site Een plaats waar in het verleden menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden.

Spoor Een (grond)spoor is een ruimtelijk duidelijk begrensbaar verschijnsel van antropogene oorsprong (bijvoorbeeld een paalkuil, lijksilhouet of muur) of natuurlijke oorsprong (bijvoorbeeld een boomval). Binnen een spoor kunnen verschillende, duidelijk te onderscheiden eenheden voorkomen.

Spoornummer Het spoornummer dient ter identificatie van een grondspoor (spoor, laag, horizont, niveau). Aan sporen wordt altijd een spoornummer toegekend.

Sporenlijst vat de gegevens van diverse formulieren samen. In de sporenlijst is informatie over alle spoornummers opgenomen. Dit is meestal een digitale uitdraai die pas na het veldwerk wordt aangemaakt.

Standaardrapport (= basisrapportage) Schriftelijk rapport over een opgraving waarin de informatie wordt weergegeven en geïnterpreteerd conform de specificaties. De basisgegevens dienen zodanig (controleerbaar) te worden gepresenteerd dat verder wetenschappelijk onderzoek kan worden uitgevoerd. Het rapport dient tevens in digitale vorm, inclusief complete basisregistratie, aangeleverd te worden.

Steengoed Volledig gesinterde keramiek vervaardigd in verschillende productieplaatsen in het Rijnland en de Maasvallei. Datering: v.a. 1300.

Stratigrafie Opeenvolging van lagen in de bodem.

Structuur Een structuur bestaat uit meerdere met elkaar in ruimte en tijd, en in functioneel opzicht samenhangende sporen.

Uitvoerder De aannemer, of de onderaannemer. In het kader van de archeologische monumentenzorg is dit de (bevoegde) persoon of instelling die archeologisch werk uitvoert in opdracht van derden.

Uitvoeringsprocedure Een uitvoeringsprocedure beschrijft de relatie tussen opdrachtgever, civiel aannemer en

Vegetatiehorizont Begroeiingslaag in klei, herkenbaar aan een relatief donkere kleur, waarschijnlijk ontstaan tijdens een stilstandsfase in de opslibbing. De horizont representeert een voormalig looppniveau. Een laklaag is een zeer sterk ontwikkelde donkere vegetatiehorizont die glimt vanwege het hoge organische stofgehalte.

Verstoring Aantasting van een gebied met archeologische waarden. Dit verschijnsel kan zich voordoen: door erosie, afgraving of egalisatie, door (diepe) bewerking van de bovengrond, door zetting als gevolg van ophoging, door verdroging en verzuring.

Vindplaats Een ruimtelijk begrensde gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt (monument, type monument, aard archeologische waarde, archeologische indicatie).

Vondst Alle soorten mobilia: roerende of roerend geraakte onderdelen van onroerende goederen afkomstig van archeologisch veldwerk of uit bestaande collecties.

Vondstcomplex Verzameling van alle vondsten uit één archeologische context.

Vondstnummer Een uniek nummer dat aan een vondst of monster wordt toegekend.

Waarderen Het bepalen van de kwaliteit van: het bodemarchief, van vondstmateriaal of van een monster. Het vaststellen van de kwaliteit van het bodemarchief geschiedt op basis van:

- belevingsaspecten (zichtbaarheid en herinneringswaarde),
- fysieke criteria (gaafheid en conservering); deze geven de mate aan waarin archeologische overblijfselen nog intact en in hun oorspronkelijke positie aanwezig zijn,
- inhoudelijke criteria (zeldzaamheid, informatiewaarde, context- of ensemblewaarde en representativiteit).

De waardering van een vindplaats of een groep van vindplaatsen leidt tot een uitspraak over de behoudenswaardigheid ervan en vormt de basis voor het selectieadvies. Na het verwerken van het vondstmateriaal kan dit worden gewaardeerd om een selectie te kunnen maken van materiaal dat voor deponering in aanmerking komt (selectie materiaal). Monsters worden gewaardeerd teneinde een indruk te krijgen van de diversiteit, kwantiteit en conservering van organische resten (scannen).

Waardering Zie: Waarderen.

Wit aardewerk Gedraaid aardewerk van niet-ijzerhoudende klei. Datering: v.a. 14^e eeuw.

Zuid-Limburgs aardewerk Witbakkend aardewerk, vaak versierd met rode verfstrepen. Vervaardigd in Zuid-Limburg tussen 1075 en 1225.

Druiven-Ambtshuisstraat
 Bijlage 5:
 Allesporenkaart

- Begrenzing onderzoeksgebied
- Proefsleuf met nummer
- Bestaande bebouwing
- Kadastrale grenzen
- Spoorgrenzen, spouwr
- Onduidelijke begrenzing
- Meetpunt in proefsleuf
- Hoofdmeetsysteem, coördinaat
- Puttenplan PvE
- IJzertijd/Romeins spoor (200 v. Chr - 100 na Chr.)
- Romeins Spoor (12 v. Chr - 270 na Chr.)
- Middeleeuws Spoor (900 - 1250 na Chr.)
- Nieuwtijds Spoor (1250 na Chr - heden)

BAAC

Schaal 1:500

